

“Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ* “BUDDHIST SAND BOX” THE DEVELOPMENT OF INNOVATION AREAS AND BUDDHIST EDUCATION TECHNOLOGY

¹สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon ²พระสุรชัย สุรชัย PhraSurachai Surachayo
³สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai ⁴บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart
⁵เกษม แสงนนท์ Kasem Saengnont

^{1,2,3,4,5}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: surachaihongtrakool@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 2) เพื่อพัฒนา“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3) เพื่อสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ โดยมีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านพื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ และกลุ่มนิสิต จำนวน 15 รูป/คน และนิสิตปริญญาตรีคณะครุ ศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางในปีการศึกษา 2566 จำนวน 382 คน ทำการ สอนหากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน และเครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและแบบประชุม สอนหากกลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธเป็นแหล่งการ เรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการเพื่อผลักดัน ให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสำหรับส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียนโดยนวัตกรรมเกี่ยวกับ เทคโนโลยีเกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนายังไม่พบข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการลงพื้นที่ศึกษาโดยนวัตกรรม เกี่ยวกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความเชื่อมโยงกับการศึกษาของสามเณรโดยสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ สามเณรเข้ามาศึกษาในระดับมัธยมศึกษาพร้อมกับนักเรียนทั่วไปโดยมีพระสังฆาธิการให้การอุปถัมภ์การศึกษา ครั้งนี้ร่วมกับทางโรงเรียนซึ่งเป็นจุดเด่นของสถานศึกษาในการเปิดโอกาสให้สามเณรและเยาวชนได้เรียนรู้ ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร 2) การพัฒนา“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา วิถีพุทธในการพัฒนา“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ คณะผู้วิจัยได้ พัฒนาพื้นที่“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธเป็นเหมือน Center พื้นที่ในการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธใน 5 ประเด็น คือ (1) ความเป็นมาของศาสนพิธี (2) องค์ประกอบของศาสนพิธี ได้แก่ พิธีกรรม พิธีการ และพิธีกร (3) กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี 3 ชั้น คือ ชั้นเริ่มต้น ชั้นท่ามกลาง และชั้นตอนท้าย 4) บทศาสนพิธีกร 4 หมวด คือ หมวดที่ 1 หมวดกุศล ได้แก่ คำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การภาวนาเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หมวดที่ 2 หมวดกุศลพิธี ได้แก่ คำบูชาพระรัตนตรัย คำอาราธนาศีล 5 คำอาราธนาพระปริตร คำอาราธนาธรรม คำถวายข้าวพระพุทธ คำลาข้าวพระพุทธ คำถวายสังฆทาน คำกราบลาพระรัตนตรัย หมวดที่ 3 หมวดทานพิธี ได้แก่ คำถวาย

สังฆทาน แบบสามัญ คำถวายสังฆทานสลากภัตต์ คำถวายสังฆทานผ้าวัสสิกสาฎก หรือ ผ้าอาบน้ำฝน คำถวายสังฆทานผ้าป่า คำถวายสังฆทานอุทิศให้ผู้ล่วงลับ และหมวดที่ 4 หมวดปกิณณกะพิธี ได้แก่ การประเคนของพระ บทกรวดน้ำ (พระสงฆ์สวด) (5) แอปพลิเคชันศาสนพิธี ซึ่งเป็นแอปพลิเคชัน ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมบทศาสนพิธีกรที่จำเป็นในพิธีกรรมต่างๆ ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในทั้ง 4 หมวด พร้อมเสียงสวดมนต์เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้ในการเป็นศาสนพิธีกรในการปฏิบัติศาสนพิธีได้ถูกต้อง เหมาะสมตามกาลเทศ สามารถ ประสานงาน ควบคุม กำกับพิธีการได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งผลการประเมินความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธในภาพรวม 5 ด้านอยู่ในระดับมาก และ 3) สร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3 แห่ง ได้แก่ (1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย (2) โรงเรียนวัดจันทร์ (ผาดไสวประชาอุทิศ) (3) โรงเรียนชุมชนวัดบางชัน โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่าย คือ การประสานให้ทางเครือข่ายมีการตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ การติดต่อกับโรงเรียนที่จะร่วมเป็นเครือข่ายหลังจากตัดสินใจร่วมกัน การสร้างพันธมิตรร่วมกัน โดยการเชิญวิทยากรทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธมาถ่ายทอดเพิ่มพูนความรู้ให้แก่นักเรียน การพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกัน คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกับผู้บริหาร ครู และนักเรียนในการสร้างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยในขั้นตอนนี้ทางคณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธร่วมกับทางโรงเรียนเครือข่าย

คำสำคัญ: พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ, เครือข่าย, โรงเรียน, มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

This research aims to 1) study the knowledge, innovation and technology of Buddhist education, 2) develop the “Buddhist Sand Box”, an innovation and technology area of Buddhist education, and 3) establish the “Buddhist Sand Box” network, an innovation and technology area of Buddhist education. Qualitative research and action research were conducted. The key informants were the group of educational institution administrators, the group of experts in the area of innovation and technology of Buddhist education, and the group of students, totaling 15 persons, and the undergraduate students of the Faculty of Education of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Central Campus, in the academic year 2023, totaling 382 persons. Focus group discussions with 13 qualified persons and research instruments were interview forms, questionnaires, and focus group discussion forms. The research results found that 1) Knowledge, innovation and technology of Buddhist education was a source of learning about the educational innovation area that had received budget support from the Ministry of Education to push for it to be an educational innovation area to promote students’ learning abilities. Innovations about technology related to Buddhist religious ceremonies had not found any relevant data from the field study. Innovations about Buddhist activities were linked to the education of novices. The educational institution

provided opportunities for novices to study at the secondary level with general students. The Sangha leader supported this education together with the school, which was a highlight of the educational institution in providing opportunities for novices and youth to learn together as good friends. 2) Development of “Buddhist Sand Box”, an innovation and technology area of Buddhist education in the development of “Buddhist Sand Box”, an innovation and technology area of Buddhist education. The researchers developed the “Buddhist Sand Box” area, an innovation and technology area for Buddhist education. It was a center for creating innovations and technologies for Buddhist education in 5 issues: (1) The background of religious ceremonies, (2) The components of religious ceremonies, including rituals, ceremonies, and masters of ceremonies, (3) The process of performing religious ceremonies, which is 3 steps: the beginning, the middle, and the end, (4) The ceremonial texts in 4 categories: Category 1: Merit category, including words professing one’s status as a Buddhist, and candlelight processions on important Buddhist days; Category 2: Merit category, including words paying homage to the Triple Gem, words requesting the Five Precepts, words requesting the Paritta, words requesting the Dharma, words offering rice to the Buddha, words bidding farewell to rice to the Buddha, words offering alms to the Sangha, and words paying respects to the Triple Gem; Category 3: Offering ceremonial words, including words offering ordinary Sangha offerings, words offering lottery-style food offerings, words offering Vassikasadok or rain-bathing cloth, and words offering “Phapa”, offering of alms to the deceased and category 4: Miscellaneous ceremonies, including offerings to monks, water pouring verses (chanted by monks) (5) Religious Ceremony Application, which was an application developed to collect necessary religious ceremonies in important Buddhist ceremonies in all 4 categories, along with chanting sounds so that students could apply them to be religious ceremonies in performing religious ceremonies correctly and appropriately according to the time and place, and could coordinate, control, and supervise ceremonies effectively. The evaluation results of undergraduate students’ opinions on the development of “Buddhist Sand Box”, an innovation and technology area for Buddhist education, in 5 aspects were at a high level. 3) Establishing a network of “Buddhist Sand Box”, an innovation and technology area for Buddhist education, in 3 places: (1) Ayutthaya Wittayalai School, (2) Wat Chan School (Phasai Pracha Uthit), and (3) Wat Bang Khan Community School. The network creation process included coordinating the network to be aware of the necessity of establishing a network of “Buddhist Sand Box”, an innovation and technology area for Buddhist education, contacting schools that would join the network after mutual decision-making, and creating a joint commitment. By inviting speakers on Buddhist educational innovation and technology to share and increase knowledge with students, and developing mutual relationships, the research team visited the area to develop relationships with administrators, teachers and students in

creating networks continuously and doing activities together. In this step, the research team organized Buddhist educational innovation and technology activities with network schools.

Keywords: Innovation Areas and Buddhist Education Technology, Network, School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทนำ

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรม พ.ศ. 2562 ที่ประกาศเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562 มีการเขียนรับรองการขับเคลื่อนการทำงานและให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานแบบใหม่ โดยให้อำนาจแก่คณะกรรมการไว้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) คณะกรรมการนโยบายในการตัดสินใจระดับประเทศ ปลดล็อกกฎระเบียบใหญ่ๆ ทำงานข้ามส่วนระหว่างหน่วยงานและอื่นๆ 2) คณะกรรมการขับเคลื่อนเป็นตัวแทนของคนในพื้นที่ในการตัดสินใจ คิดวิธีการทำงาน สร้างการมีส่วนร่วมและการรับรู้คนในพื้นที่ 3) โรงเรียนนำร่อง ตัดสินใจระดับโรงเรียน เพิ่มอิสระเรื่องวิชาการ บริหารโครงการ งบประมาณ และ 4) พื้นที่นวัตกรรม โครงการนำร่องแห่งการปฏิรูปการศึกษา ที่จะเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน เป็นอิสระ บริหารจัดการตัวเอง เป็นการร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายและชุมชน ร่วมกันออกแบบการศึกษา เพื่อสร้างความหลากหลายของการศึกษาปรากฏตัว (นิชากร ศรีเพชรดี, 2562) ดังเช่นตัวอย่างที่โรงเรียนแม่แจ่ม ได้มีโมเดลการบริหารเรียกว่า “ภูมิแจ่มโมเดล” โดยเน้นชุมชนสัมพันธ์ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และมีนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ระดับโรงเรียน “I Tri P MC Model : ทางเดินสายวัฒนธรรมแม่แจ่ม” (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2564) ดังนี้

I (Inquiry) สืบเสาะ การจัดการการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนตั้งคำถามในประเด็นที่สนใจ หาคำตอบเกี่ยวกับชุมชน จากการสืบเสาะหาความรู้จากเอกสาร สัมภาษณ์ หรือส่งเสริมให้มีการทัศนศึกษาเก็บรวบรวมในชุมชน

P (Preserve) อนุรักษ์ การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ประสบการณ์จริงจากการลงมือปฏิบัติ โดยมีครู หรือปราชญ์ชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้

P (Produce) สร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ในการหาข้อมูล ความรู้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชน

P (Publish) เผยแพร่ จัดเวทีและสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนโดยการแบ่งปันสู่ชุมชนในลักษณะของการนำเสนอ

จากโมเดลการบริหารการศึกษาจากตัวอย่างที่โรงเรียนแม่แจ่ม เห็นได้ว่า รูปแบบการพัฒนาการศึกษาเกิดจากความร่วมมือของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม สามารถจัดการรูปแบบการเรียนการสอนตามความต้องการของผู้เรียน โดยอาศัยการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาร่วมกับชุมชน นอกจากนี้ยังพบข้อมูลจากการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยปัญหาและข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดการศึกษาไทย: ประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษา (2535-2558) ที่ผลการวิจัยพบว่ามีปัญหาสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) การบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาเพราะอิงส่วนกลางเป็นหลัก 2) การแก้ปัญหาทางการศึกษาแบบหน่วยงานส่วนกลาง 3) การบริหารบุคลากรระดับพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพราะได้คนไม่ตรงเป้าตรงเวลา ปัจจุบัน 4) การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาเพราะได้ใช้ไม่ทันการณ์ 5) ความไม่

พร้อมของบุคลากรทางการศึกษาทั่วไป 6) ความไม่พร้อมของผู้บริหารการศึกษา ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานด้วยวิชาการและขาดองค์ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ และ 7) ความไม่พร้อมของครูท้องถิ่นเพราะขาดแคลนครุคุณภาพ ดังนั้นรัฐบาลในปัจจุบันควรแสวงหาความเหมาะสมกับ การจัดการศึกษาเพื่อแสวงหาทางออกที่แท้จริง (อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2558) ฉะนั้นแล้ว กลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการศึกษาของไทย จึงต้องพัฒนาไปตามลำดับตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ อย่างเป็นองค์รวม เพราะปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาคือขาดการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา อย่างต่อเนื่อง

อนึ่ง สถานการณ์ด้านการศึกษาของไทยได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก คือ การเปลี่ยนแปลงทางประชากรของไทย (Demographic Shift) อัตราการเกิดของเด็กไทยลดลง จากปีละ 1 ล้านคนเมื่อ 22 ปีก่อน เหลือ 7 แสนคน ในอีก 1 ปี (2564) ไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุสมบูรณ์ (มีผู้สูงอายุร้อยละ 22 ของจำนวนประชากร) เป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย โอกาสคือเป็นจังหวะให้ถ่ายเลือดครูในระบบการศึกษาไทยครั้งใหญ่ เนื่องจากอีก 5 ปีครูรุ่น Baby Boomer กำลังจะเกษียณ 2 แสนคน ส่วนความท้าทายคือ อัตราการเกิดที่ลดลงส่งผลให้จำนวนนักเรียนใน โรงเรียนน้อยลง โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งปัจจุบันมีจำนวนราว 15,222 โรง (ร้อยละ 52 ของโรงเรียน ทั้งหมดในไทย) หลายแห่งต้องถูกยุบ เนื่องจากจำนวนนักเรียนน้อยเกินไป (ปัจจุบันบางโรงเรียนมีนักเรียนไม่ถึง 22-62 คน) นอกจากนี้ ลักษณะการศึกษาของไทยยังมุ่งเน้นศึกษาทางด้านตำรา ทฤษฎี และการเรียนในห้องเรียนเป็นหลัก ยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและทดลองใช้ จึงส่งผลให้เด็กนักเรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

อีกทั้ง การปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมามีจุดอ่อนสำคัญหลายประการ เช่น ขาดการบูรณาการการทำงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่ในด้านหลักสูตร สื่อการสอน การทดสอบและการประเมินผลการบริหารบุคลากรครู การเงิน และการบริหารจัดการ ขาดกลไก และกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และเป้าหมายของกฎหมาย ขาดการสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ขาดกลไกให้สามารถนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปขยายผลเพื่อใช้กับสถานศึกษาอื่นได้ซึ่งการพัฒนาพื้นที่ทางการศึกษาโดยการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยมีพื้นที่นำร่องด้านรูปแบบการจัดการศึกษาหรือการบริหารระบบการศึกษา มาดำเนินการปฏิบัติจะสามารถเอื้อให้เกิดการรวมพลังจัดการศึกษา ด้วยสร้างนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อตอบโจทย์คุณภาพผู้เรียนและบริบทพื้นที่ นับได้ว่าการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาไทยได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้น กลไกในการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาโดยการทดลองจัดการศึกษาที่มีอิสระในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีความคล่องตัว จะส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีเวลาสำหรับการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่ โดยการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมด้านการศึกษาและการเรียนรู้ รวมทั้งขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งอื่น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษากระจายอำนาจ และให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา มุ่งสร้างและพัฒนาระบบการจัดการศึกษาร่วมกันของทุกภาคส่วนเพื่อยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ฉะนั้น แนวทางการกำหนดให้มีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ให้เป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษา สำหรับการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโดยการกำหนดระยะเวลาการทดลองที่ชัดเจนเพื่อนำร่องในการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของ

ประเทศ เพื่อส่งเสริมให้มีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามากขึ้น เช่น การนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปรับใช้กับการจัดการศึกษาในสถานศึกษานำร่องให้เหมาะสมกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษานำร่องอย่างต่อเนื่อง การออกแบบการทดสอบผู้เรียนเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การประเมินผลการดำเนินงานและการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีคำสอนให้บุคคลได้เรียนรู้ เข้าใจโลกและชีวิตตามจริง เอื้อให้บุคคลเกิดการประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง การเรียนรู้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในชีวิตของมนุษย์ ทั้งในรูปแบบของการศึกษา การฝึกฝน ค้นคว้า การทำความเข้าใจหลักธรรม และแม้กระทั่งการทำความเข้าใจตนเอง หากการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความสุข ย่อมเอื้ออำนวยให้ผู้เรียน นักเรียน นักศึกษา หรือบุคคลเกิดการพัฒนาหรือก้าวหน้าในวิชาความรู้ หรือศาสตร์ที่กำลังเรียนรู้หรือศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง เกิดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิผลในการเรียนรู้ ทั้งนี้ระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันเริ่มให้ความสำคัญกับระบบการเรียนรู้เชิงพุทธหรือตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษาปัจจุบันซึ่งการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่เน้นทั้งความรู้และคุณธรรมแก่ผู้เรียน และที่สำคัญส่งเสริมความสุขแก่ผู้เรียนในขณะที่กำลังเรียนรู้ การศึกษาคือรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้น กลไกในการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยการทดลองจัดการศึกษาที่มีอิสระในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีความคล่องตัว อันส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่ และเพื่อให้มีการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ รวมทั้งขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งอื่น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา ตลอดจนเพื่อให้การสร้างและพัฒนาการจัดการศึกษาร่วมกันของทุกภาคส่วน นำไปสู่การยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ

ในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด เราควรเปลี่ยนให้ทุกๆ ที่กลายเป็นโรงเรียน เพราะการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่แม้นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ ในหลายประเทศที่ประกาศมาตรการปิดโรงเรียน รัฐบาลมักจะออกมาตรการด้านการเรียนรู้มารองรับ ด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่างๆ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมของพ่อแม่ และความพร้อมตามช่วงวัยของเด็ก นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการนำมาใช้แก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ของโควิด-19 ซึ่งเป็นการนำความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ทั้งวัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักรกลไก และเทคนิควิธีการต่างๆ มาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อมุ่งหวังให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน

“Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธจึงต้องดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าที่ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหาร และคณะครูเป็นกัลยาณมิตร ช่วยกันพัฒนาดำเนินการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีวิถีการทำงาน วิถีชีวิต วิถีการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมต่างๆ ตามหลัก “ไตรสิกขา” ที่นำไปสู่ “ปัญญา” วิถีชีวิตที่ดีงามตามหลักไตรสิกขาควบคู่กับการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยี

การศึกษาให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชนในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ด้วยการศึกษาค้นคว้าความรู้ พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ สร้างเครือข่ายและขับเคลื่อนพื้นที่ให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ
2. เพื่อพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ
3. เพื่อสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่มผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ คือเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกตามบริบทของพื้นที่ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัย วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการตามหลักวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการคือ วางแผน และปฏิบัติโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 วางแผนศึกษาบริบทชุมชน เป็นขั้นตอนที่ทำการวางแผน ศึกษาข้อมูลในพื้นที่ถึงประเด็นที่ต้องการศึกษา ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา เตรียมความพร้อมทั้งทางภาคีผู้มีส่วนสนับสนุน คือ กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตคณะครุศาสตร์ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการศึกษาลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์การเปิดข้อมูล เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ จากนั้นนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนา จำนวน 20 รูป/คน ในการให้ข้อมูลสำคัญจากการคัดเลือกบุคคลแบบเจาะจง

ขั้นตอนที่ 3 การจัดกิจกรรมการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อสรุปข้อมูลสำคัญๆ เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ จากนั้นนำมาสรุปผล และอภิปรายเป็นความเรียงข้อมูลในการพัฒนา จำนวน 13 รูป/คน ในการให้ข้อมูลสำคัญจากการคัดเลือกบุคคลแบบเจาะจง

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตปริญญาตรีคณะครุศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางในปีการศึกษา 2566 จำนวน 328 คน โดยผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยใช้ประชากรทั้งหมดของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งหมด

2.2 ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 15 รูป/คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน 5 แห่ง จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ จำนวน 5 รูป/คน กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มนิสิตผู้เข้ามาใช้พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ จำนวน 5 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ จำนวน 13 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถิพุทธ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถิพุทธ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นต่างๆ ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ และดำเนินการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างนี้ จะทำให้ผู้วิจัย ได้ข้อมูลที่เป็นความจริงเพิ่มมากขึ้นโดยผู้วิจัย จะเตรียมแนวคำถามอย่างกว้างๆ มาล่วงหน้า

3.2 แบบประชุมสนทนากลุ่มย่อย โดยการนำกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ ที่พบในการสัมภาษณ์มาทำการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อสร้างชุดกิจกรรม ต่อไป

3.3 ชุดกิจกรรม ชื่อการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งชุดกิจกรรมประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการดำเนินการอย่างมีระบบ 2) การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา 3) บุคลากรที่เป็นกัลยาณมิตร บรรยาภาศและปฏิสัมพันธ์ 4) กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กายภาพและสิ่งแวดล้อม 5) บวรได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ นวัตกรรมเทคโนโลยีวิถิพุทธ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ โดยการศึกษาแนวคิด หลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ ประเด็นที่มุ่งเน้น คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้พื้นฐานนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ 2) เพื่อพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ 4) เพื่อขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธส่วนของการวิจัยในภาคสนามเพื่อพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยในลักษณะของการวิจัยภาคสนาม (Field Study) โดยดำเนินการใน 6 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 การศึกษาเพื่อรวบรวมเอกสาร ตำรา งานวิจัย ชุดความรู้ ที่เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ กำหนดกรอบเนื้อหา ดังนี้ 1) การบริหารจัดการดำเนินการอย่างมีระบบ 2) การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา 3) บุคลากรที่เป็นกัลยาณมิตร บรรยาภาศและปฏิสัมพันธ์ 4) กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กายภาพและสิ่งแวดล้อม 5) บวรได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ นวัตกรรมเทคโนโลยีวิถิพุทธ

4.2 การวิเคราะห์กระบวนการสร้างองค์ประกอบ และเกณฑ์ชี้วัดในการสร้างพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธเพื่อนำไปสร้างพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ คือ โรงเรียนวิถิพุทธพระราชทาน จำนวน 5 แห่ง

4.3 การบูรณาการการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธโดยศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ สร้างพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ ณ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.4 สร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธโดยใช้เครือข่ายเป็นตัวเชื่อมโยงใช้การวิเคราะห์จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเครือข่ายโรงเรียนวิถิพุทธพระราชทาน จำนวน 3 แห่ง

4.5 ขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธร่วมกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนของเครือข่ายโรงเรียนวิถิพุทธพระราชทาน จำนวน 3 แห่ง

4.5 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สันทนา กลุ่ม จัดเวที แสดงความคิดเห็นที่คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4.6 สรุปผลการวิจัย และประมวลองค์ความรู้ และข้อคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิง ประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ กิจกรรมการสนทนากลุ่มย่อย โดยผู้วิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้น การวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามข้อมูลสำคัญที่ได้รับกลับมา โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นหัวข้อ ได้แก่ 1) ดำเนินการศึกษาริบทพื้นที่โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย 2) สรุป และนำเสนอผลที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสาร และจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ การสนทนากลุ่มย่อยใน แต่ละพื้นที่ดำเนินการจัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อสรุปบทเรียน โดยใช้ห้องประชุมคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากนั้นนำมาวิเคราะห์รายประเด็นต่อไป 3) วิเคราะห์สภาพพื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธใช้หลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การสร้างพื้นที่นวัตกรรมและ เทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ และ 4) สรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย พร้อมข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ จากการศึกษาพื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ พบว่า 1) แหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด กาญจนบุรีได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการเพื่อผลักดันให้เป็นพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาสำหรับส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียน 2) นวัตกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนายังมีน้อยที่บ่ง บอกถึงตัวชี้วัดเกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา 3) นวัตกรรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีเกี่ยวกับศาสนพิธีทาง พระพุทธศาสนายังไม่พบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แต่พบเครือข่ายนวัตกรรมการศึกษาทางเว็บไซต์ (<https://kansandbox.org/>) ที่แสดงให้เห็นถึงเครือข่ายทางการศึกษาของจังหวัดกาญจนบุรี 4) นวัตกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามีความเชื่อมโยงกับการศึกษาของสามเณรโดยสถานศึกษา เปิดโอกาสให้สามเณรเข้ามาศึกษาในระดับมัธยมศึกษาพร้อมกับนักเรียนทั่วไปโดยมีพระสังฆาธิการให้การ อุปถัมภ์การศึกษาครั้งนี้ร่วมกับทางโรงเรียนซึ่งเป็นจุดเด่นของสถานศึกษาในการเปิดโอกาสให้สามเณรและ เยาวชนได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร และ 5) โรงเรียนมีเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาที่เรียกว่า รูปแบบนวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี จากการศึกษาองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถี พุทธ ทั้ง 5 แห่งที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อ เป็นองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธที่คณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ผลการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ในการ พัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ คณะผู้วิจัยได้พัฒนาพื้นที่ “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ เป็นเหมือน Center พื้นที่ในการ สร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ โดยในขั้นตอนนี้ได้ให้ความรู้สิทธิประโยชน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

2.1 ความเป็นมาของศาสนพิธี (ภาพรวม) / ความนำมาจากพระไตรปิฎก / ย่อยมาเป็นพิธีกรรมในประเทศไทย ซึ่งระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่ยึดปฏิบัติในศาสนา เมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนา จึงหมายถึงระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่ยึดปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีต่างๆ ช่วยทำให้ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนิกชนมีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเป็นสิ่งตอกย้ำใจให้ระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยได้อย่างดีเยี่ยมจึงเป็นระเบียบแบบแผนอันดีงามที่ควรรักษาไว้คู่กับพระพุทธศาสนาตลอดไป

2.2 องค์ประกอบของศาสนพิธี (องค์ประกอบของศาสนพิธี 4 ประเด็น) องค์ประกอบของพิธี ได้แก่ พิธีกรรม คือ การกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จและนำไปสู่ผลที่ต้องการ พิธีการ คือ ขั้นตอนของพิธีที่กำหนดไว้ตามลำดับและพิธีกรคือผู้ดำเนินรายการประกอบพิธีกรรมนั้นๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ได้

2.3 กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี/แต่ละขั้นตอนของศาสนพิธี 4 ประเด็นซึ่งมีลำดับการขั้นตอนของศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติคล้ายกัน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นท่ามกลางและขั้นตอนท้าย

2.4 บทศาสนพิธีกร (บทศาสนพิธีทั้ง 4 ประเด็นและคำแปล) ได้แก่ บทศาสนพิธีกร 4 หมวด คือ หมวดที่ 1 หมวดกุศล ได้แก่ คำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การภาวนาเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา หมวดที่ 2 หมวดกุศลพิธี ได้แก่ คำบูชาพระรัตนตรัย คำอาราธนาศีล 5 คำอาราธนาพระปริตร คำอาราธนาธรรม คำถวายข้าวพระพุทธ คำลาข้าวพระพุทธ คำถวายสังฆทาน คำกราบลาพระรัตนตรัย หมวดที่ 3 หมวดทานพิธี ได้แก่ คำถวายสังฆทาน แบบสามัญ คำถวายสังฆทานสลาภกัตต์ คำถวายสังฆทานผ้าวัสสิกสาฎก หรือ ผ้าอาบน้ำฝน คำถวายสังฆทานผ้าป่า คำถวายสังฆทานอุทิศให้ผู้ล่วงลับ และหมวดที่ 4 หมวดปกิณณกะพิธี ได้แก่ การประเคนของพระ บทกรวดน้ำ (พระสงฆ์สวด)

2.5 แอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร เป็นแอปพลิเคชัน ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมบทศาสนพิธีกรที่จำเป็นในพิธีกรรมต่างๆ ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในทั้ง 4 หมวด พร้อมเสียงสวดมนต์ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้ในการเป็นศาสนพิธีกรในการปฏิบัติศาสนพิธีได้ถูกต้อง เหมาะสมตามกาลเทศะ สามารถ ประสานงาน ควบคุม กำกับพิธีการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการประเมินความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวិพุทธ ในภาพรวม 5 ด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นของนิสิตอยู่ในระดับมากและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร รองลงมา ได้แก่ ด้านกระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี ด้านองค์ประกอบของศาสนพิธี ด้านบทศาสนพิธีกร และด้านความเป็นมาของศาสนพิธี ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธ

การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธ	n = 382			
	ระดับความคิดเห็นของนิสิต			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ความเป็นมาของศาสนพิธี	4.14	0.73	มาก	5
2. องค์ประกอบของศาสนพิธี	4.29	0.75	มาก	3
3. กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี	4.31	0.75	มาก	2

4. บทศาสนพิธีกร	4.19	0.75	มาก	4
5. แอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร	4.33	0.79	มาก	1
ภาพรวม	4.25	0.75	มาก	

3. การสร้างเครือข่าย“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวិถีพุทธ ผลการสร้างเครือข่าย“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธทางคณะผู้วิจัย ได้ลงพื้นที่ติดต่อประสานงานกับพื้นที่เครือข่ายโดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกเครือข่าย ได้แก่ 1) เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ 2) ผู้บริหาร ครู และนักเรียนเป็นพุทธมามกะซึ่งเป็นผู้ประกาศตนว่าขอถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นสรณะ หรือผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ได้เครือข่าย“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ถนน ปาโทน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) โรงเรียนวัดจันทร์ (ผาดไสวประชาอุทิศ) จังหวัดนนทบุรี 3) โรงเรียนชุมชนวัดบางขัน จังหวัดปทุมธานี โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่าย ได้แก่ 1) การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 2) การติดต่อกับโรงเรียนที่จะร่วมเป็นเครือข่ายหลังจากตัดสินใจร่วมกัน 3) การสร้างพันธมิตรร่วมกัน โดยการเชิญวิทยากรทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธมาถ่ายทอดเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ นักเรียน 4) การพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกัน คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกับผู้บริหาร ครู และนักเรียนในการสร้างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และ 5) การทำกิจกรรมร่วมกัน โดยในขั้นตอนนี้ทางคณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธร่วมกับทางโรงเรียนเครือข่าย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นที่สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. องค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ จากการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ พบว่า 1) แหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการเพื่อผลักดันให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสำหรับส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียน 2) นวัตกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนายังมีน้อยที่บ่งบอกถึงตัวชี้วัดเกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา 3) นวัตกรรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีเกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา ยังไม่พบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แต่พบเครือข่ายนวัตกรรมการศึกษาทางข้อมูลออนไลน์ที่แสดงให้เห็นถึงเครือข่ายทางการศึกษาของจังหวัดกาญจนบุรี 4) นวัตกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามีความเชื่อมโยงกับการศึกษาของสามเณรโดยสถานศึกษาเปิดโอกาสให้สามเณรเข้ามาศึกษาในระดับมัธยมศึกษาพร้อมกับนักเรียนทั่วไปโดยมีพระสังฆาธิการให้การอุปถัมภ์การศึกษาครั้งนี้ร่วมกับทางโรงเรียนซึ่งเป็นจุดเด่นของสถานศึกษาในการเปิดโอกาสให้สามเณรและเยาวชนได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร 5) โรงเรียนมีเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาที่เรียกว่ารูปแบบนวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี จากการศึกษาองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธทั้ง 5 แห่งที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป็นพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ณ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยประเด็นดังกล่าวสอดคล้องบางประการกับงานวิจัย

ของสราวุธชัย วิจิตรปัญญา, พระครูประโชติพัชรพงศ์ ธมมรังสี และพระมหาวัชชัย กุลผาย (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเสริมสร้างในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จะต้องดำเนินการขับเคลื่อนงานระบบนิเวศให้สำเร็จจุดประสงค์ได้จะขาดมิได้คือผู้ปฏิบัติการ ดังนั้นจึงเสนอรูปแบบการจัดการระบบนิเวศด้านผู้ปฏิบัติการจะต้องมีลักษณะเป็นผู้ที่มีความรู้มีสติปัญญาในการจัดการระบบนิเวศ คือ ความรู้ความเข้าใจในแผนงานและนโยบาย เป็นผู้มีทักษะและความสามารถในการจัดการระบบนิเวศ คือ ความเป็นคนที่สามารถฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานด้านระบบนิเวศ และดำเนินการโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการระบบนิเวศ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งที่จะทำให้การจัดการระบบนิเวศดำเนินไปได้ จะต้องดำเนินการให้คนในชุมชนมีส่วนในการบริหารจัดการ และสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของสมศักดิ์ บุญปู และคณะ (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน และนวัตกรรม 5 ด้าน ได้แก่ การสอนและการเรียนรู้ วัฒนธรรม วิถีพอเพียง การฝึกภาวนาวิถีพุทธ การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ การดำเนินการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 2) รูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ได้แก่ รูปแบบกิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน รูปแบบกิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ และรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธตามแผนงานกิจกรรม ใช้คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐานในการเรียนรู้ และ 3) การพัฒนาองค์ความรู้นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นการปลูกฝัง อบรม ฝึกฝน เยาวชน ตามวิธีการของพระพุทธศาสนา โดยเน้นบูรณาการตามหลักไตรสิกขา อันมีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นฐาน เรียนรู้ผ่านการพัฒนา "การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น " มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่า และการปลูกฝัง การฝึกฝน ให้เยาวชนได้นำหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปประพฤติปฏิบัติใน ชีวิตประจำวันจะทำให้เยาวชนมีคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่ง ของสังคม ดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสามารถดำรงชีวิต ได้อย่างมีความสุข

2. การพัฒนา“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ในการพัฒนา“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ คณะผู้วิจัยได้พัฒนาเป็นพื้นที่ “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ เป็นเหมือน Center พื้นที่ในการสร้างนวัตกรรมการศึกษาวิถีพุทธ โดยในขั้นตอนนี้ได้ให้ความรู้ในสติปัญญาตรี คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเรื่องของ 1) ความเป็นมาของศาสนพิธี/ความนำมาจากพระไตรปิฎก / ย่อยมาเป็นพิธีกรรมในประเทศไทย) ซึ่งระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่ดีปฏิบัติในศาสนาเมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนา จึงหมายถึงระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่ดีปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีต่างๆ ช่วยทำให้ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนิกชนมีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเป็นสิ่งตอกย้ำใจให้ระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยได้อย่างดีเยี่ยม 2) องค์ประกอบของศาสนพิธี องค์ประกอบของพิธี ได้แก่ พิธีกรรม คือ การกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จและนำไปสู่ผลที่ต้องการ พิธีการ คือ ขั้นตอนของพิธีที่กำหนดไว้ตามลำดับ และพิธีกร คือ ผู้ดำเนินรายการประกอบพิธีกรรมนั้นๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ได้ 3) กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี / แต่ละขั้นตอนของศาสนพิธี 4 ประเด็น คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นท่ามกลางและขั้น ตอนท้าย 4) บทศาสนพิธีกร ได้แก่ บทศาสนพิธีกร 4 หมวด คือ หมวดที่ 1 หมวดกุศล หมวดที่ 2 หมวดกุศลพิธี หมวดที่ 3 หมวดทานพิธี และ หมวดที่ 4 หมวดปณิณกะพิธี 5) แอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร เป็นแอปพลิเคชัน ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมบทศาสนพิธีกรที่จำเป็นในพิธีกรรมต่างๆ ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา

ในทั้ง 4 หมวด พร้อมเสียงสวดมนต์เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้ในการเป็นศาสนพิธีกรในการปฏิบัติศาสนพิธีได้ถูกต้อง เหมาะสมตามกาลเทศะ สามารถ ประสานงาน ควบคุม กำกับพิธีการได้ดีอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของสิน งามประโคน (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธประกอบไปด้วยพื้นที่ที่มีกิจกรรมเรียนรู้วิถีพุทธใน 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงที่ก่อให้เกิดความคุ้มค่าของทรัพยากรน้ำ และความยั่งยืนของการผลิตอาหาร 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้สติเป็นฐานพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพและมีจิตใจเข้มแข็งสงบสุข การใช้ปัญญาเป็นฐานก่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการ คิด แก้ปัญหาได้อย่างแยบคาย 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ 1) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธตามแผนงานกิจกรรม พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธและข้อค้นพบในด้านต่างๆ สามารถพัฒนาเพื่อให้ เหมาะสมกับชุมชน และชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน สามารถนำไปเป็นแนวทาง 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การประสานความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การวางแผน การดำเนินงานที่มี ประสิทธิภาพ ขั้นที่ 2 การศึกษาสถานการณ์ปัญหาและการสร้างทางเลือก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ขั้นที่ 3 การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ ขั้นที่ 5 การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ ควรเน้นรูปแบบบูรณา การกับวิถีการเรียนรู้ตามฐานการเรียนรู้ต่างๆ อย่างกว้างขวาง

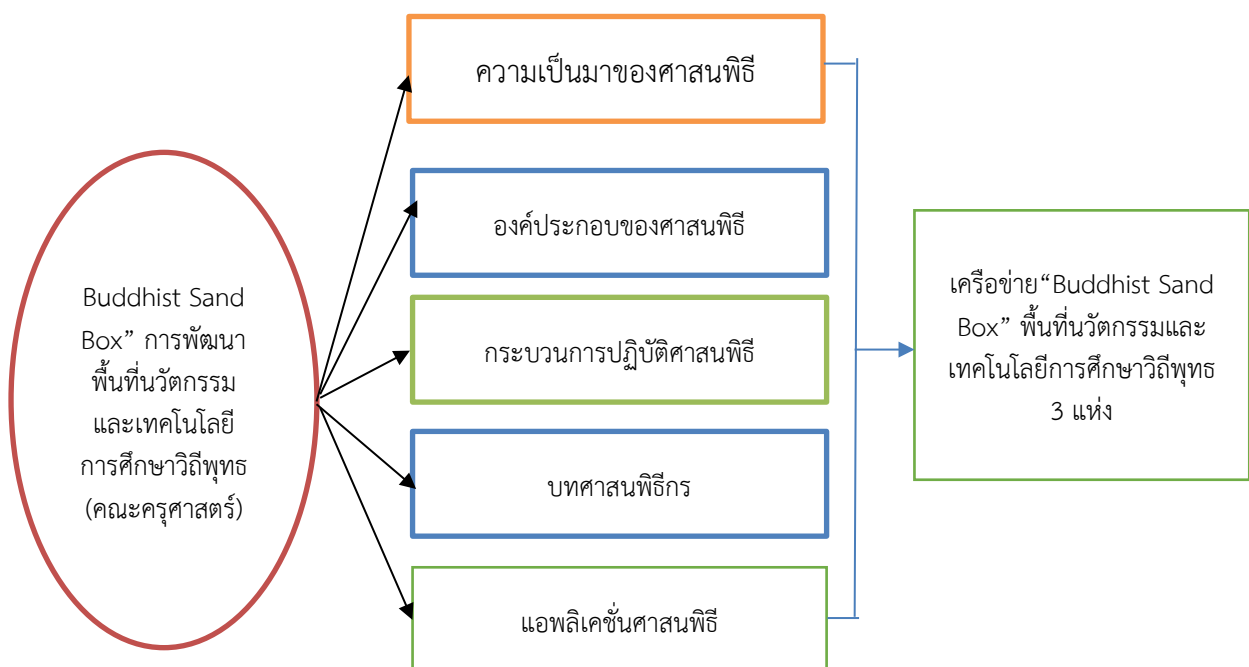
3. การสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีกีฬาวิถีพุทธ ผลการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีกีฬาวิถีพุทธทางคณะผู้วิจัย ได้ลงพื้นที่ติดต่อประสานงานกับพื้นที่เครือข่ายโดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกเครือข่าย ได้แก่ 1) เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ 2) ผู้บริหาร ครู และนักเรียนเป็นพุทธมามกะซึ่งเป็นผู้ประกาศตนว่าขอถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นสรณะ หรือผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ได้เครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีกีฬาวิถีพุทธ 3 แห่ง โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่าย ได้แก่ การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีกีฬาวิถีพุทธ การติดต่อกับโรงเรียนที่จะร่วมเป็นเครือข่ายหลังจากตัดสินใจร่วมกัน การสร้างพันธมิตรร่วมกัน โดยการเชิญวิทยากรทางด้านนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีกีฬาวิถีพุทธมาถ่ายทอดเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ นักเรียน การพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกัน คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกับผู้บริหาร ครู และนักเรียนในการสร้างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยในขั้นตอนนี้ทางคณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีกีฬาวิถีพุทธร่วมกับทางโรงเรียนเครือข่าย โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของเกษม แสงนนท์ (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้จากการแสวงหาเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้จนเกิดความเข้าใจและใช้ประโยชน์จากความรู้ โดยมุ่งสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ที่ได้ และพัฒนาเป็นนวัตกรรมใหม่ที่เรียนรู้ได้ เป็นองค์ความรู้ที่สามารถปฏิบัติได้ การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธขยายความรู้จากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีกีฬาวิถีพุทธไปตามโรงเรียนต่างๆ โดยเปิดให้เข้าชมและร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเกิดเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การกิจกรรม หรือการเรียนการสอนแนวใหม่ สอนแบบบูรณาการของศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา นำไปพัฒนาตามโรงเรียนเพื่อเป็นเครือข่ายแหล่งเรียนรู้หรือพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธเป็นต้นแบบ และขยายผลเป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร ภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตวิทยาลัยสงฆ์ทั่วประเทศ และเครือข่ายภายนอก องค์กร หน่วยงานราชการ และโรงเรียน โดยใช้คณะครุศาสตร์เป็นศูนย์กลางภาควิชาของนวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ และสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของสมศักดิ์ บุญปู และคณะ (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า การสร้าง

เครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิสุทธิ เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้จาก กิจกรรมการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ 1) เครือข่ายด้านสังคม ได้ฝึกฝนมารยาทไทย การอยู่ร่วมกัน การปฏิบัติตนต่อผู้อื่น 2) เครือข่ายด้านใจ การฝึกฝนจิตใจ ให้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน สอนให้กตัญญู กตเวทต่อผู้มีพระคุณ 3) เครือข่ายด้านสติปัญญา สอนให้รู้จักพิจารณาว่า อะไรคือสิ่งที่มีประโยชน์ต่อ ตนเองและประโยชน์ต่อสังคมได้ 1) เครือข่ายด้านร่างกาย พัฒนากล้ามเนื้อด้วยกิจกรรมการเรียนรู้วิสุทธิ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากงานวิจัยครั้งนี้ คือ “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการและ เทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิ”เป็นพื้นที่ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เรียนรู้พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยความเป็นมาของศาสนพิธี องค์ประกอบของศาสนพิธี กระบวนการ ปฏิบัติศาสนพิธี บทศาสนพิธีกร และแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรสร้างนิสิตของคณะครุศาสตร์ให้ สามารถนำไปถ่ายทอดกระบวนการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีโดยสามารถนำบูชาพระรัตนตรัยอาราธนาศีล อาราธนาธรรม กล่าวคำถวายสังฆทาน แผ่เมตตา กรวดน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธมามกะที่แท้จริงโดยใช้ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงด้วยตนเองคือมีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนิน ชีวิต มีผู้บริหาร และคณะครูเป็นกัลยาณมิตร ช่วยกันพัฒนาดำเนินการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีวิถีการทำงาน วิถีชีวิต วิถีการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมต่างๆ ตามหลัก “ไตรสิกขา” ที่นำไปสู่ “ปัญญา” สามารถจรจรลง พระพุทธศาสนาให้สืบทอดต่อไปได้ สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลวิจัยได้พัฒนา“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา วิทยุพุทธ โดยสามารถนำความเป็นมาของศาสนพิธี องค์ประกอบของศาสนพิธี กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี บทศาสนพิธีกร และแอปพลิเคชันศาสนพิธีไปเผยแพร่ให้แก่พุทธศาสนิกชนเพื่อสร้างศาสนพิธีกรทาง พระพุทธศาสนาที่มีความรู้ ความสามารถสืบทอดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2. จากการพัฒนา“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิทยุพุทธ ผู้ที่สนใจสามารถดาวน์โหลดแอปพลิเคชันศาสนพิธีซึ่งเป็นแอปพลิเคชัน ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมบทศาสนพิธีกร ที่จำเป็นในพิธีกรรมต่างๆ ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในทั้ง ๔ หมวด พร้อมเสียงสวดมนต์เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ นำไปประยุกต์ใช้ในการเป็นศาสนพิธีกรในการปฏิบัติศาสนพิธีได้ถูกต้อง เหมาะสมตามกาลเทศ สามารถ ประสานงาน ควบคุม กำกับพิธีการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา วิทยุพุทธขยายไปสู่วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อพัฒนาศาสนพิธีกรทางพระพุทธศาสนาสู่ ศาสนพิธีกรในโรงเรียนและในสังคมสามารถถ่ายทอดให้แก่นักเรียนเยาวชนได้อย่างถูกต้อง นำไปปฏิบัติในชีวิต ได้จริง

2.2 ควรศึกษาเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์แอปพลิเคชันศาสนพิธีช่วยเหลือกันด้วยการช่วยกันแชร์ หรือกดติดตามเพื่อเผยแพร่การปฏิบัติตนตามหลักศาสนพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องได้

2.3. ควรศึกษาเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา วิทยุพุทธเพื่อขยายไปสู่โรงเรียนฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาขยายเป็น พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิทยุพุทธอย่างยั่งยืนในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- เกษม แสงนนท์. (2564). การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2564). คณะศึกษาศาสตร์ มช. ลงพื้นที่วิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความต้องการ. แหล่งที่มา <https://www.edu.cmu.ac.th/news/2443-cp0ezazt3cmtloberc0p> สืบค้นเมื่อ 15 ม.ค. 2565.
- นิชากร ศรีเพชรดี. (2562). พื้นที่นวัตกรรม: การศึกษาไทยแก่ได้ในชาตินี้ ให้คนในพื้นที่เป็นเจ้าของ. แหล่งที่มา <https://thepotential.org/knowledge/innovation-area-education/> สืบค้นเมื่อ 15 ม.ค. 2565.
- สมศักดิ์ บุญปู และคณะ. (2564). การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สรารุณย์ วิจิตรปัญญา, พระครูประโชติพัชรพงศ์ ธมมรสี และพระมหาวัชชัย กุลผาย. (2560). การเสริมสร้าง
เครือข่ายในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัด
เพชรบูรณ์. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิน งามประโคน. (2564). การพัฒนาองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ. รายงานวิจัย.
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2558). รายงาน: นักวิจัย สกว. ชี้ ปัญหาการบริหารการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ
ที่ฉุดรั้งการปฏิรูปการศึกษา. แหล่งที่มา <https://knowledgefarm.tsri.or.th/educational-administration-problem/> สืบค้นเมื่อ 15 ม.ค. 2565.